

Sygeplejens hellige gral

Jacob Birkler, cand.mag.

Sygeplejens kerne er svær at italesætte. Derfor bliver den let til en hellig gral, som kun sygeplejersker kan se. Men sygeplejen kan ikke udvikles og videnskabeliggøres, hvis man kun beskytter denne kerne og ikke er villig til at udfordre den.

Sygeplejen profileres i dag som en videnskab. Videnskabens centrale idé er skabelsen af ny viden på et stringent grundlag. Men hvad er det egentlig, vi vil skabe viden om, når det gælder sygepleje?

Vi må med andre ord spørge til sygeplejens egenart, hvilket er en del af sygeplejens videnskabelige projekt. Det helt grundlæggende spørgsmål bliver derfor: Hvad er sygepleje? Når man søger svaret på dette spørgsmål, vil der helt basalt være to veje at gå.

For det første kan sygeplejen defineres begrebsligt. Vi kan således analysere sygeplejebegrebet og dets historie eller se på beslægtede nøgleord såsom omsorg og empati.

For det andet kan vi se på sygeplejen som fænomen, dvs. se på den måde, sygeplejen rent faktisk bliver praktiseret på. Selvom der ikke nødvendigvis er overensstemmelse mellem sygeplejebegrebet og den måde, begrebet afspejles på i professionen, er det et nødvendigt udgangspunkt og måske endog et mål for sygeplejevidenskab.

Nu er jeg ikke sygeplejerske, men videnskabsteoretiker, ansat på en sygeplejeskole og vil derfor ikke forsøge at svare direkte på ovenstående spørgsmål. Det, jeg imidlertid meget ofte gør, er at spørge sygeplejersker rundt om i landet, hvordan de forstår sygeplejens egenart.

Hvad er sygepleje egentlig? Dette spørgsmål afføder i reglen mange spændende dialoger. Svaret er imidlertid aldrig entydigt. Sygeplejen som fænomen praktiseres som et mangfoldigt erhverv, hvor stadig flere kompetencer eller dueligheder bliver integreret i professionen.

Sygeplejersken skal således dygtiggøre sig med støtte fra vidt forskellige

fagområder såsom fysiologi, pædagogik, mikrobiologi, religion, filosofi, anatomi, psykologi, jura, sociologi. Listen kan som bekendt gøres endnu længere. Alle disse fagområder er med til at forme sygeplejens professionsidentitet.

Sygeplejersken som lommekniv

Men hvor er det ankerpunkt, hvorfra ny viden om sygepleje kan gro? Svaret på dette spørgsmål kan let ende i et paradoks. På den ene side er sygeplejen i sig selv et selvstændigt fagområde, og på den anden side er sygeplejen en forening af en række fagområder, som allerede er veletablerede videnskabelige grunddiscipliner.

Hvis der således satses på et eller flere af de fagområder, som er indeholdt i sygeplejen, synes det vanskeligt at skabe ny viden, hvis man ikke blot vil give fagområderne en ny omsorgsmæssig iklædning.

Arbejder sygeplejersken eksempelvis med psykologien, vil hun ofte stå i skyggen af psykologiens vidensområde. Arbejder sygeplejersken med filosofi, pædagogik eller religion, vil hun på samme måde møde særdeles veletablerede fagområder, som allerede er velopdyrkede.

Dette gælder ikke mindst de naturvidenskabelige fag, hvor specielt lægevidenskaben har en lang tradition bag sig. Fra sygeplejen lyder svaret derfor ofte, at det særegne ved sygeplejen er dens evne til at samle alle disse mange funktioner eller kompetencer i én profession, hvor der arbejdes med et fælles mål, nemlig omsorgen for det lidende menneske.

På dette ene punkt giver det mening billedligt at sammenligne sygeplejersken med en lommekniv. Lommekniven er kendetegnet ved at indeholde flere funktioner, som samles i ét redskab.

Alle disse funktioner, om det nu er saksen eller kniven, er ikke ideelle i sig selv. Skal man derfor kun bruge en kniv, vil man stræbe efter at finde en større og bedre kniv. Skal man bruge saksen, vil man ligeledes være bedre hjulpet, såfremt man fandt en større saks.

Men lommekniven har netop den særegne funktion, at den samler en lang række egenskaber i ét fornuftigt redskab. I stedet for at gå rundt med både en stor kniv, saks, proptrækker osv., samler man alle disse funktioner i denne ene lommekniv.

Man har gennem mange år forsøgt at producere stadig mere komplette lommeknive, som indeholder flere funktioner. Men jo flere funktioner, jo mere uhåndterlig bliver kniven. Som det antydes, synes der at være flere lighedspunkter i forhold til sygeplejen.

I bestræbelsen på at udvikle sygeplejen medtænkes stadig flere fagområder, hvilket ofte kaster en skygge henover sygeplejens helt grundlæggende funktionsområde. Men hvad er egentlig sygeplejens helt grundlæggende funktion? Er det kniven, saksen eller det, som knytter disse sammen?

Usynlig for andre

Det interessante er, at der blandt sygeplejersker ofte er enighed om, at sygeplejen rent faktisk har en faglig kerne, men at denne er svær at italesætte. Det er denne kerne, jeg vil kalde sygeplejens hellige gral. En gral, som de fleste sygeplejersker forsvare eksistensen af, men som ingen helt og fuldt kender konturerne af.

Trods dette har denne gral en stor betydning i sygeplejen. Den skaber en faglig identitet, som afgrænser faget fra andre fagområder. På sygeplejeskoler i særdeleshed beskyttes sygeplejefaget derfor som det særlig værdifulde, som der må værnes om.

I den forstand er sygeplejens hellige gral en protektionistisk kerne, som sygeplejen er parat til at kæmpe for med fagets eksistens som indsats. Den hellige gral er med andre ord sygeplejens livgivende princip. Samtidig er gralen hellig i den forstand, at det kun er sygeplejersker, der kan komme i nærheden af den. Hvis ikke man er sygeplejerske, vil man aldrig få gralen at se.

Tanken med denne artikel er at fremdrage en helt grundlæggende videnskabsteoretisk pointe, som synes at være relevant i sygeplejens forsatte videnskabeliggørelse. Pointen er, at man ikke former en videnskab ved at beskytte et fagfelt, men ved at udfordre det.

Billedligt skal man ikke beskytte gralen, men fortsat søge efter den. Det er først, når man indser, at man aldrig finder den, at gralen kan give evigt liv til den videnskab, man forsøger at skabe. Troen på, at gralen findes, er den eneste tro, sygeplejevidenskaben bør fostre. Resten er viden skabt på uvidenhedens fundament.

Konkret betyder det, at sygeplejevidenskaben bør udfordre fagets egenart med et kritisk blik for samtidig at undgå et dogmatisk fundament, hvor ”vi alene vide”. Hermed bliver man fri for en scene, i stil med kejserens nye klæder, hvor sygeplejevidenskabens iklædning lyser af mere savn end gavn.

<Boks>

Den hellige gral

Den hellige gral er et magisk bæger, kilde til ungdom, sundhed, visdom og sandhed. Gralen er det bæger, som Jesus brugte ved den sidste nadver, og som hans blod senere blev samlet op i under korsfæstelsen. I sagnkredsen om Kong Arthur er gralen den genstand, som ridderne af det runde bord stræber efter at finde.

Kilde: da.wikipedia.org